

Izvirni znanstveni članek/Original scientific article

Odnos in pripravljenost zaposlenih v zdravstveni negi za oskrbo pacientov s HIV/AIDS-om: opisna raziskava

Attitude and willingness of nursing staff to care for patients with HIV/AIDS: A descriptive research

Ana Plahuta^{1, *}, Sanja Skrt¹, Julija Jazbec², Sabina Ličen³

Ključne besede: spolno prenosljive bolezni; infekcije; virus humane imunске pomanjkljivosti; sindrom pridobljene imunске pomanjkljivosti; medicinske sestre

Key words: sexually transmitted diseases; infections; Human Immunodeficiency Virus; Acquired Immune Deficiency Syndrome; nurses

¹ Splošna bolnišnica »Dr. Franca Derganca« Nova Gorica, Ulica padlih borcev 13A, 5290 Šempeter pri Gorici, Slovenija

² Splošna bolnišnica Izola, Polje 40, 6310 Izola, Slovenija

³ Univerza na Primorskem, Fakulteta za vede o zdravju, Katedra za zdravstveno nego, Polje 42, 6310 Izola, Slovenija

* Korespondenčni avtor/
Corresponding author:
anaplahuta.5@gmail.com

IZVLEČEK

Uvod: Medicinske sestre predstavljajo rizični del prebivalstva, saj se neposredno srečujejo s telesnimi tekočinami pacientov, okuženih z virusom HIV ali obolelimi z AIDS-om. Namen raziskave je bil ugotoviti, kakšen je profesionalni in afektivni odnos zaposlenih v zdravstveni negi do pacientov, okuženih z virusom HIV ali obolelih z AIDS-om.

Metode: V opisni neeksperimentalni kvantitativni raziskavi je bil uporabljen v slovenščino preveden vprašalnik Lestvica odnosa do obolelih z AIDS-om (Cronbach $\alpha = 0,732$). Sodelovalo je 164 zaposlenih v zdravstveni negi iz slovenskih zdravstvenih ustanov. Zbiranje podatkov je potekalo s spletnim vprašalnikom od novembra 2020 do januarja 2021. Podatki so bili analizirani z deskriptivno statistiko, Mann-Whitneyjevim U-testom in Kruskal-Wallisovim testom. Upoštevana je bila stopnja statistične značilnosti ($p < 0,05$).

Rezultati: Zaposleni v zdravstveni negi izražajo pozitiven profesionalni in afektivni odnos do pacientov okuženih z virusom HIV ali obolelih z AIDS-om. Pozitivnejši odnos izražajo moški, zaposleni z visokošolsko izobrazbo ali magisterijem in zaposleni z delovno dobo od pet do petnajst let. Pri omenjenih spremenljivkah razlike v odnosih niso bile statistično značilne ($p > 0,05$).

Diskusija in zaključek: Iz rezultatov raziskav povzemamo, da medicinske sestre v Sloveniji ne izražajo izrazito pozitivnega ali negativnega odnosa do oseb, okuženih z virusom HIV ali obolelih z AIDS-om, in so jim pripravljene nuditi holistično zdravstveno nego. V prihodnje bi si želeli raziskovanje osrediniti v merjenje splošnega znanja o HIV/AIDS-u med zaposlenimi in ugotoviti, koliko vpliva znanje na odnos zaposlenih do obolelih.

ABSTRACT

Introduction: Nurses represent a high-risk population as they come into direct contact with the body fluids of patients infected with the human immunodeficiency virus (HIV) or those with acquired immune deficiency syndrome (AIDS). The purpose of the study was to determine the professional and affective attitude of nursing staff towards patients infected with human immunodeficiency virus (HIV) or patients with acquired immune deficiency syndrome (AIDS).

Methods: In the descriptive non-experimental quantitative research, the Slovene-translated questionnaire Scale of attitudes towards AIDS patients (Cronbach $\alpha = 0.732$) was used. 164 nursing employees from Slovenian health care institutions participated. Data collection was conducted using an online questionnaire from November 2020 to January 2021. Data were analyzed using descriptive statistics, Mann Whitney U-test and Kruskal-Wallis test. The level of statistical characteristics was taken into account ($p < 0.05$).

Results: Nursing staff express a positive professional and affective attitude towards patients infected with human immunodeficiency virus (HIV) or those with acquired immune deficiency syndrome (AIDS). The findings show that a more positive attitude is expressed by men, employees with a higher education or a master's degree and employees with an employment period of 5 to 15 years. The differences in the ratios were not statistically significant for the mentioned variables ($p > 0.05$).

Discussion and conclusion: From the results of the research we can conclude that nurses in Slovenia do not express a very positive or negative attitude towards people infected with human immunodeficiency virus (HIV) or patients with acquired immune deficiency syndrome (AIDS) and are willing to offer holistic health care. In the future, we would like to focus our research on measuring general knowledge about the human immunodeficiency virus (HIV)/acquired immune deficiency syndrome (AIDS) among employees and to determine the impact of knowledge on employees' attitudes towards patients.

Prejeto/Received: 23. 6. 2022
Sprejeto/Accepted: 16. 10. 2022

© 2023 Avtorji/The Authors. Izdaja Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije - Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije./Published by Nurses and Midwives Association of Slovenia. To je članek z odprtim dostopom z licenco CC BY-NC-ND 4.0./This is an open access article under the CC BY-NC-ND 4.0 license.

Uvod

Virus humane imunske pomanjkljivosti (HIV) in sindrom pridobljene imunske pomanjkljivosti (AIDS) sta bila prvič najdena v Ameriki leta 1981 pri homoseksualnih moških. Pozneje so z raziskavami ugotovili, da virus izhaja iz zahodne osrednje Afrike (Ojong, 2011). AIDS je bolezen, ki se razvije po okužbi z virusom HIV, ki oslabi človeški imunski sistem (Rahman, 2020). Prenaša se s krvjo, spolnimi odnosi, presaditvijo okuženih organov in iz matere v otroka. Ker se okužba najpogosteje prenaša s spolnimi odnosi, se jo uvršča med spolno prenosljive bolezni (Detić, 2020).

Okužba s HIV in napredovanje v AIDS predstavlja pandemijo, razširjeno po vsem svetu, in ostaja velika težava sedanjega časa ter predstavlja eno najvažnejših javnozdravstvenih prioritet na svetu (Hassan & Wahsheh, 2011; Adebimpe, 2018; Modula & Ramukumba, 2018; Detić, 2020).

Po treh desetletjih, odkar so prvič diagnosticirali HIV/AIDS, se je okužilo že več kot 40 milijonov ljudi (Ojong, 2011). Ob visoki incidenci bolezni medicinske sestre predstavljajo rizično populacijo, saj se neposredno srečujejo s pacienti, okuženimi s HIV-om ali obolelimi z AIDS-om, in njihovimi telesnimi tekočinami. Zaradi rizičnih stikov in večje možnosti prenosa okužbe je stigmatizacija in diskriminacija obolelih pacientov zdravstvenih delavcev večja (Ojong, 2011). Kuklec (2010) pravi, da je stigma razpoznavni znak, ki vzpostavlja mejo med stigmatiziranimi osebami in drugimi s pripisovanjem negativnih lastnosti stigmatiziranim osebam. Številni pacienti so stigmatizirani predvsem zato, saj boleajo za boleznimi, ki predstavljajo neskladnost s socialno normo (Kuklec, 2010). Pacienti, ki živijo s HIV-om, se vsakodnevno borijo proti stigmati in diskriminaciji, vsakodnevno doživljajo strahove, ne le v povezavi z njihovim zdravjem, temveč z njihovo družbeno sprejemljivostjo. Zdravstveni delavci predstavljajo ključno vlogo pri nudenju skrbi omenjenim pacientom in v boju proti stigmati (Leyva-Moral, Gómez-Ibáñez, San Rafael, Guevara-Vásquez, & Aguayo-González, 2021), vendar družbena stigma in diskriminacija okuženih s HIV-om in obolelih z AIDS-om pri zdravstvenih delavcih povečuje strah za izvajanje zdravstvene nege (Mashallahi, 2021).

Posledice stigme in diskriminacije zdravstvenih delavcev so lahko hude, saj povzročajo zamudo pri zdravljenju in nudijo nekakovostno zdravstveno oskrbo (Boakye & Mavhandu-Mudzusi, 2019; Machowska, Bamboria, Bercan, & Sharma, 2020). Zaradi nezadostnega poznavanja epidemiologije okužbe zdravstveni delavci v sebi nosijo strah in napačne predstave o prenosu okužbe, kar spreminja njihova stališča in vpliva na odnos do obolelih (Hassan & Wahsheh, 2011; Machowska et al., 2020). Stigmatizacija zato pogosto vodi do podcenjevanja, nepopolne diagnoze in nezadostnega zdravljenja,

zato oboleli pozneje poiščejo zdravstveno pomoč, teže razkrijejo svoje zdravstveno stanje v družbi in pri iskanju zdravstvene oskrbe (Kuklec, 2010; Machowska et al., 2020).

Raziskave kažejo, da naj bi bili odnosi zdravstvenih delavcev do pacientov, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om, sicer pozitivni, vendar še vedno obstajajo pomanjkljivosti, povezane z oskrbo in izvajanjem diskriminatornega vedenja do omenjenih pacientov (Leyva-Moral et al., 2021).

Warren et al. (2018) so z rezultati raziskave med študenti ugotovili, da so študentje, ki so se dodatno izobraževali o HIV/AIDS-u izboljšali samozavest, znanje in odnos do pacientov, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om. Ustrezna izobraževanja in usposabljanja medicinskih sester lahko bistveno izboljšajo njihov odnos, čustva in samozavest pri zagotavljanju kakovostne oskrbe okuženim s HIV-om in obolelim z AIDS-om. Napačne predstave o HIV/AIDS-u lahko vplivajo na stališča in prakse medicinskih sester (Mashallahi, 2021).

Namen in cilji

Namen raziskave je bil raziskati odnos in pripravljenost zaposlenih v zdravstveni negi do zdravstvene nege pacientov, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om v Sloveniji. Cilj raziskave je bil z vprašalnikom identificirati dejavnike, ki vplivajo na odnos zaposlenih v zdravstveni negi do pacientov, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om.

Glede na namen smo si zastavili naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kakšen profesionalni in afektivni odnos imajo zaposleni v zdravstveni negi do pacientov, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om?
- V kolikšni meri zaposleni v zdravstveni negi občutijo nevarnost za okužbo s HIV/AIDS-om?
- Obstajajo razlike v profesionalnem in afektivnem odnosu zdravstvenih delavcev do pacientov, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om, in ali so povezane z demografskimi in drugimi podatki vzorca?

Metode

Za raziskovanje je bila uporabljena neeksperimentalna opisna kvantitativna metoda raziskovanja.

Opis instrumenta

Za zbiranje podatkov smo uporabili anketni vprašalnik, ki meri odnos zaposlenih v zdravstveni negi do dela s pacienti, obolelimi s HIV/AIDS-om in je povzet po lestvici *AIDS Attitude Scale – AAS* (Bliwise, Grade, Irish, & Ficarroto, 1991). Angleška različica vprašalnika je prostodostopna na spletu (Kok, Guvenc, & Kaplan, 2018). Avtorji so lestvico neodvisno prevedli

iz angleškega jezika v slovenski jezik in pri prevodu upoštevali kulturne okoliščine in rabo poimenovanj v slovenskem jeziku. Lestvica odnosa do obolelih z AIDS-om je sestavljena iz trditev, na katere so anketiranci odgovarjali po 6-stopenjski Likertovi lestvici, in sicer od 1 (Sploh se ne strinjam.) do 6 (Popolnoma se strinjam.). Lestvica je sestavljena iz treh podlestvic, in sicer na podlestvice: (i) nevarnost okužbe s HIV/AIDS-om, (ii) profesionalni odnos pri oskrbi obolelih s HIV/AIDS-om in (iii) čustveni odnos do obolelih s HIV/AIDS-om. Rezultate predstavljata dve nasprotujoči si kategoriji: odgovori od 1 do 3 označujejo nestrinjanje, odgovori od 4 do 5 pa označujejo strinjanje (Kok et al., 2018). Na podlagi vprašalnika je mogoče doseči od 13 do 78 točk, pri čemer višje točke pomenijo negativnejši profesionalni in afektivni odnos do oseb, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om, nižje število doseženih točk pa pozitivnejši odnos. Koeficient Cronbach α za celotni vprašalnik znaša 0,743, kar kaže na dobro notranjo konsistentnost vprašalnika. Koeficient Cronbach α za podlestvico o nevarnosti okužbe s HIV/AIDS-om znaša 0,741; za podlestvico o profesionalnem odnosu pri oskrbi obolelih s HIV/AIDS-om znaša 0,643; za podlestvico o čustvenem odnosu do obolelih s HIV/AIDS-om pa znaša 0,589.

Opis vzorca

V raziskavi je bil uporabljen priložnostni vzorec zaposlenih v zdravstveni negi na različnih nivojih in v različnih zdravstvenih ustanovah po Sloveniji. Vzorec v raziskavi predstavlja 167 zdravstvenih delavcev, od tega jih je 142 oddalo v celoti izpolnjen vprašalnik. V celotnem vzorcu je v raziskavi sodelovalo več žensk kot moških. Večina anketirancev je starih od 21 let do 40 let. Največji delež anketirancev ima končano

visokošolsko izobrazbo. Največji delež anketiranih ima od pet let do deset let delovne dobe. Tabeli 1 podrobneje prikazujemo vzorec.

Opis poteka raziskave in obdelave podatkov

Za zbiranje podatkov je bil uporabljen spletni vprašalnik, s pomočjo odprtokodne spletne aplikacije za anketiranje – 1KA. Povezavo do spletnega vprašalnika smo objavili na družbenem omrežju Facebook, v zaprtih skupinah zaposlenih v zdravstveni negi, posredovali smo jo znancem zaposlenim v zdravstveni negi ter jih prosili, naj vprašalnik posredujejo svojim znancem zaposlenim v zdravstveni negi. Vzorec se je tako širil po principu snežne kepe. Spletni anketni vprašalnik je bilo možno izpolniti od novembra 2020 do januarja 2021. Podatki so bili kasneje izvoženi in analizirani s pomočjo programa SPSS, verzija 25 (SPSS Inc., Chicago, IL, ZDA). Uporabljena je bila osnovna deskriptivna statistika. Zaradi nenormalne porazdelitve spremenljivk smo izvedli Kolmogorov-Smirnov test ($p < 0,05$) ter Mann-Whitneyjev U-test in test Kruskal-Wallis. Upoštevana stopnja statistične značilnosti je bila $p < 0,05$.

Rezultati

V Tabeli 2 prikazujemo rezultate, ki opisujejo profesionalni in afektivni odnos zaposlenih v zdravstveni negi do oseb, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om. Anketiranci so 6-izpolnjevali po stopenjski Likertovi lestvici, in sicer od 1 (sploh se ne strinjam) do 6 (povsem se strinjam).

V nadaljevanju prikazujemo rezultate, ki opisujejo odnos zaposlenih v zdravstveni negi do oseb, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om. Rezultate predstavlja

Tabela 1: Demografske in druge značilnosti vzorca
Table 1: Demographic and other characteristics of the sample

Spremenljivka/Variable		n	%
spol	moški	18	10,9
	ženski	146	88,5
starostna skupina	21–40 let	115	69,3
	41–60 let	49	29,5
	61 let ali več	2	1,2
najvišja dosežena izobrazba	srednješolska izobrazba	57	34,3
	visokošolska izobrazba	97	58,4
	magisterij stroke	12	7,2
trajanje zaposlitve	manj kot 5 let	40	24,2
	5–15 let	62	37,6
	16–30 let	48	29,1
	več kot 30 let	15	9,1
Ali ste se že kdaj srečali s pacientom, okuženim s HIV-om ali obolelim z AIDS-om?	Da.	104	62,7
	Ne.	49	29,5
	Ne vem.	13	7,8

Legenda/Legend: n – število/number; % – odstotek/percentage

vsota povprečnih vrednosti vseh trditev. Meja med pozitivnim in negativnim odnosom je določena kot mediana, kar za celoten vprašalnik predstavlja 32 točk (ocene med 13 in 78 točk; ocena 78 predstavlja zelo negativen odnos, ocena 13 pa zelo pozitiven odnos do oseb okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om) (Tabela 3, Tabela 4).

Tabela 3 prikazuje rezultate odnosa zaposlenih v zdravstveni negi do oseb, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om po posameznih podlestvicah. O nevarnosti pred okužbo anketiranci izražajo negativni odnos, kar pomeni, da se bojijo okužbe in bolezni ter izražajo negativna čustva do okuženih oz. obolelih pacientov. Kljub temu do njih ohranjajo profesionalen odnos. Mediana celotnega vprašalnika znaša 32 točk, kar nakazuje na to, da anketiranci ne izražajo niti pozitivnega niti negativnega odnosa do pacientov, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om.

Pri ugotavljanju statističnih razlik v profesionalnem

in afektivnem odnosu do oseb, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om, v povezavi z demografskimi in drugimi podatki anketirancev smo za celoten vprašalnik uporabili dva statistična testa, in sicer Mann-Whitneyjev U-test in test Kruskal Wallisov. Rezultate prikazuje Tabela 4.

Rezultati (Tabela 4) kažejo, da bolj pozitiven odnos do okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om izražajo moški in osebe, zaposlene od pet let do petnajst let. Obe starostni skupini, anketiranci z visokošolsko in magistrsko izobrazbo, ne navajajo izrazito pozitivnega ali negativnega odnosa. Osebe, ki so zaposlene več kot 30 let, izražajo nekoliko negativen odnos. Podatki prav tako prikazujejo, da, ne glede na to, ali so se zaposleni že kdaj srečali s pacientom, okuženim s HIV-om ali obolelim z AIDS-om, ne izražajo niti pozitivnega niti negativnega odnosa do pacientov. Pri omenjenih spremenljivkah razlike v odnosih zaposlenih do obolelih niso statistično značilne ($p > 0,05$).

Tabela 2: Lestvica profesionalnega in afektivnega odnosa do obolelih z AIDS-om – opisna statistika
Table 2: Scale of professional and affective attitude towards patients with AIDS – descriptive statistics

Trditve/Statements	$\bar{x}$	s
Pacienti okuženi s HIV-om ali oboleli z AIDS-om, so v mojem poklicu stalnica.	2,87	1,482
Kljub temu, da vem, kako se HIV in AIDS prenašata, se še vedno bojim okužbe z njim.	3,52	1,528
Ne želim, da moj otrok obiskuje šolo z otrokom, okuženim s HIV-om ali obolelim z AIDS-om.	2,23	1,291
Pripravljen sem jesti v restavraciji, za katero vem, da je glavni kuhar okužen s HIV-om ali obolel z AIDS-om.*	3,55	1,453
Kljub upoštevanju postopkov in standardov je možno, da bi se okužil/-a z virusom HIV, če bi delal/a s pacienti okuženimi s HIV-om ali obolelimi z AIDS-om v daljšem časovnem obdobju.	2,76	1,346
Raje bi videl/-a, da paciente z virusom HIV ali obolele z AIDS-om negujejo zdravstveni delavci z večletnimi delovnimi izkušnjami.	2,64	1,441
Če bi lahko izbiral/-a, raje ne bi delal/-a s tistimi pacienti, ki so okuženi s HIV-om ali oboleli z AIDS-om.	2,61	1,420
Razmislil/-a bi o menjavi delovnega mesta, če bi moral/-a negovati paciente, okužene s HIV-om ali obolele z AIDS-om.	1,91	1,113
Najbolje bi bilo usposobiti nekaj strokovnjakov v zdravstveni negi, ki bi negovali paciente, okužene s HIV-om ali obolele z AIDS-om.	2,72	1,567
Ne želim delati s pacienti, ki so okuženi s HIV-om ali oboleli z AIDS-om in so uživalci intravenoznih drog ali homoseksualci.	2,17	1,290
Včasih sem nenaklonjen/-a pacientom, ki so okuženi s HIV-om ali oboleli z AIDS-om.	2,01	1,178
Počutil/-a bi se čustveno obremenjenega, če bi pacienti okuženi s HIV-om ali oboleli z AIDS-om predstavljali večino moje delovne obremenitve.	2,79	1,418
Jezi me, da se je zaradi moških, ki imajo spolne odnose z moškimi, povečala možnost okužbe s HIV-om tudi v skupnosti, ki ni istospolno usmerjena.	2,41	1,488

Legenda/Legend: $\bar{x}$ – povprečje/average; s – standardni odklon/standard deviation; * – obratno kodirano/reverse coding

Tabela 3: Celotna lestvica s podlestvicami
Table 3: Scale with subscales

Podlestvice/ Subscales	Število trditev/ Number of items	Min	Maks	Me	s
Nevarnost okužbe s HIV/ AIDS-om	5	6	27	15	4,015
Profesionalni odnos do HIV/ AIDS-a	5	5	30	11,5	5,178
Čustveni odnos do HIV/ AIDS-a	3	3	16	7,00	3,180
Celoten vprašalnik	13	9	66	32,00	10,566

Legenda/Legend: Min – minimum/minimum; maks. – maksimum/maximum; Me – mediana/median; s – standardni odklon/standard deviation

Tabela 4: Odgovori anketirancev, povezani s profesionalnim in afektivnim odnosom do oseb, okuženih s HIV-om ali obolelimi z AIDS-om: Mann-Whitneyjev U-test, Kruskal Wallisov test**Table 4:** Respondents' answers regarding professional and affective attitudes towards people living with HIV or patients with AIDS: Mann-Whitney U- test, Kruskal Wallis test

Spremenljivke/ Variables	Odnos zaposlenih v zdravstveni negi do oseb okuženih s HIV-om ali obolelimi z AIDS-om/Attitudes towards patients infected with HIV or AIDS			
		$\bar{x}$ (s)	Me	p
spol	moški	33,43 (8,890)	31,50	0,595
	ženski	33,61 (9,327)	33,00	
starostna skupina	21–40 let	33,91 (11,104)	32,00	0,265
	41–60 let	32,93 (8,502)	32,00	
dosežena izobrazba	srednješolska izobrazba	33,47 (9,843)	33,00	0,908
	visokošolska izobrazba	33,63 (10,902)	32,00	
	magisterij stroke	32,50 (9,501)	32,00	
trajanje zaposlitve	manj kot 5 let	35,42 (12,725)	32,00	0,899
	5–15 let	32,74 (10,057)	31,50	
	16–30 let	33,12 (9,681)	32,00	
	več kot 30 let	34,36 (8,590)	34,00	
Ste se že kdaj srečali s pacientom, okuženim s HIV-om ali obolelim z AIDS-om?	Da.	33,17 (10,116)	32,00	0,969
	Ne.	34,15 (10,060)	31,00	
	Ne vem.	33,92 (14,203)	31,00	

Legenda/Legend: $\bar{x}$ – povprečje/average; s – standardni odklon/standard deviation; Me – mediana/median; p – statistična značilnost/statistical significance

Diskusija

Namen raziskave je bil ugotoviti, kakšen je profesionalni in afektivni odnos zaposlenih v zdravstveni negi do pacientov, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om. Pri prvem raziskovalnem vprašanju nas je zanimalo, kakšen odnos imajo zaposleni v zdravstveni negi do pacientov, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om. Ugotovili smo, da zaposleni v zdravstveni negi na različnih nivojih in v različnih zdravstvenih ustanovah ne izražajo izrazito pozitivnega niti izrazito negativnega odnosa do takšnih oseb. Zavedajo se, da pacienti, okuženi s HIV-om in oboleli z AIDS-om, v njihovem poklicu niso stalnica in so jim kljub rahli nenaklonjenosti vseeno pripravljeni nuditi ustrezno zdravstveno nego. Izid ankete kaže, da zdravstveni delavci ne bi zamenjali delovnega mesta oz. se ne bi izognili delu s pacienti, okuženimi s HIV-om in obolelimi z AIDS-om. V podobni anketi so ugotovili (Hassan & Wahsheh, 2011), da bi se medicinske sestre v kar 36 % vzdržale nujnega zdravstvene nege omenjenim pacientom.

Iz rezultatov raziskave sklepamo, da imajo zdravstveni delavci v Sloveniji dovolj znanja o okužbi in nalezljivosti. V raziskavi med zdravstvenimi delavci republike Južne Afrike raziskovalci poudarjajo pomen izobraževanja med zdravstvenimi delavci z namenom zmanjšanja vpliva stigmatizacije in diskriminacije pri soočanju z osebami, ki živijo s HIV-om ali AIDS-om. Vsebine bi po njihovem

mnenju morale zajemati splošno znanje o virusu HIV, področje etike in zakonodaje z jasnim razumevanjem pacientovih pravic (Famoroti et al., 2013). V raziskavi Makhado & Maselesele (2016) medicinske sestre niso imele zahtevanega znanja in spretnosti za nudenje zdravstvene nege pacientom, okuženih s HIV-om in obolelih z AIDS-om. To je pri njih vzbudilo strah, tesnoba, frustracije pri delu in jih privedlo do stigmatizacije omenjenih pacientov ter posledično do neprimerne kakovosti zdravstvene oskrbe (Makhado & Maselesele, 2016). Zato je ključnega pomena, da vse medicinske sestre usvojijo temeljna znanja o virusu HIV in so pripravljene na soočanje z njim, nove izzive, preprečevanje novih okužb in zdravljenje okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om (Boakye & Mavhandu-Mudzusi, 2019).

Večina medicinskih sester se popolnoma strinja, da si pacienti, ki so okuženi z virusom HIV ali oboleli z AIDS-om, zaslužijo enako kakovostno zdravstveno obravnavo kot ostali pacienti in moramo z njimi ravnati enako spoštljivo (Boakye & Mavhandu - Mudzusi, 2019). Prav tako iz rezultatov ankete ne opazimo mogoče čustvene obremenitve, povezane z nudenjem zdravstvene nege okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om. Makhado & Maselesele (2016) v svoji raziskavi poročata, da medicinske sestre govorijo o hudi čustveni izčrpanosti pri oskrbi pacientov, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om, omenjena je tudi zmerna raven izgorelosti.

Iz rezultatov ugotavljamo tudi majhno stopnjo

strahu pred okužbo z virusom HIV. V podobni raziskavi so prav tako opažali prisotnost strahu, ki ga imajo medicinske sestre pri nujenju zdravstvene nege pacientu, okuženemu z virusom HIV-a ali obolelemu z AIDS-om. Te so v 96,2 % svoj strah ocenile kot »ogromen«, kar je prispevalo k negativnemu odnosu do samega virusa HIV. Medicinske sestre v Jordaniji so negativen odnos do nujenja zdravstvene oskrbe pacientom, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om, povezale tudi z visokim smrtnim izidom pacientov z omenjeno boleznijo (Hassan & Wahsheh, 2011).

Bolj ali manj na odnos zdravstvenih delavcev do pacientov, ki so okuženi z virusom HIV ali oboleli z AIDS-om, vpliva tudi stigmatizacija (Hassan & Wahsheh, 2011). Tako zaznamovani so dandanes tudi posamezniki, ki so okuženi s HIV-om ali oboleli z AIDS-om. Ti so namreč pogosta tarča stigmatizirajočega odnosa prebivalstva ter diskriminacije, vezane na izobraževanje, zaposlovanje in zdravljenje. Tako se z njimi srečujemo tudi v zdravstvenem sistemu (Detić, 2020).

Pri drugem raziskovalnem vprašanju nas je zanimalo, ali obstajajo razlike v odnosih zdravstvenih delavcev do pacientov, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om, in povezava z demografskimi in drugimi podatki vzorca. Odgovori zaposlenih v povezavi s profesionalnim in afektivnim odnosom do oseb, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om, so pokazali, da so pozitivnejši odnos izražali moški, glede na starost ni razlik, nikjer pa nismo potrdili statistično pomembnih razlik. Primerjava dosežene izobrazbe zaposlenih s profesionalnim in afektivnim odnosom do oseb, okuženih s HIV-om in obolelih z AIDS-om, je pokazala, da so zaposleni z magisterijem ali visokošolsko izobrazbo bolj pozitivno naravnani, kot so zdravstveni delavci s srednješolsko izobrazbo. Pozitivnejši odnos imajo v največji meri zaposleni od pet let in petnajst let delovne dobe, medtem ko tiste osebe, ki so zaposlene več kot 30 let, izražajo nekoliko negativen odnos.

Vorasane et al. (2017) v svoji raziskavi navajajo, da je 45,7 % udeležencev raziskave pokazalo visoko stopnjo stigmatizirajočega odnosa do oseb, ki so okužene s HIV-om ali obolele z AIDS-om. Med medicinskimi sestrami, ki so oskrbovale bolnike, okužene s HIV-om ali obolele z AIDS-om, dlje časa oz. so se srečale z več primeri takih pacientov ter so se udeležile izobraževanj s področja okužb s HIV-om, je bilo mogoče opaziti, da bodo manj verjetno izrazile stigmatizirajoč odnos. Pozitivnejši odnos in manj strahu pred virusom je bilo mogoče opaziti tudi pri medicinskih sestrah z višjo izobrazbo. V primerjavi z ženskami imajo pozitivnejši odnos do tistih pacientov, ki so okuženi s HIV-om ali oboleli z AIDS-om, moški (Vorasane et al., 2017).

Nacionalni inštitut za javno zdravje (2020) je objavil podatke, da je do konca leta 2019 v Sloveniji živelo nekaj manj kot 1000 oseb s HIV-om, petina teh naj ne bi vedela, da je okužena. Čeprav število okuženih

s HIV-om v Sloveniji narašča, ocenjujejo, da je pri nas okužena manj kot 1 oseba/1000 prebivalcev, kar je, če primerjamo z večino evropskih držav, malo. Virus humane imunske pomanjkljivosti (HIV) je ob pojavu močno vplival na zdravstveni sistem različnih držav po vsem svetu (Makhado & Maselesele, 2016). Izziv, kako nuditi zdravstveno nego omenjenim pacientom, je pri medicinskih sestrah predstavljal velik problem, saj kljub temu, da imajo ključno vlogo pri zdravstveni obravnavi pacienta, morda niso vedno primerno usposobljene oziroma jim niso na razpolago omogočena dodatna izobraževanja in pridobivanje dodatnega znanja (Mockiene et al., 2010; Hassan & Wahsheh, 2011), na podlagi katerega bi lahko vsem pacientom nudile enako zdravstveno oskrbo brez predsodkov (Mockiene et al., 2010; Hassan & Wahsheh, 2011).

Največja omejitev raziskave je majhen in nehomogen vzorec anketirancev. Z večjim vzorcem bi lahko pridobili primerljive rezultate, prav tako pa bi bilo smiselno vključiti tudi anketni vprašalnik, s katerim bi merili splošno znanje o virusu HIV in bolezni AIDS oziroma o znanju o poznavanju in zaščiti pred nalezljivimi boleznimi ter poskušali prikazati, kolikšen vpliv ima na profesionalni in afektivni odnos zaposlenih. Dodatno omejitev pri interpretaciji rezultatov predstavlja tudi zelo majhno število moških, sodelujočih v raziskavi.

Zaključek

Pri pregledu literature s področja profesionalnega in afektivnega odnosa medicinskih sester do pacientov, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om, smo naleteli na precej raziskav, iz katerih lahko povzamemo, da imajo medicinske sestre različne poglede na paciente, okužene s HIV-om ali obolele z AIDS-om. Iz obravnavane literature je razbrati precej pozitiven odnos in željo po širjenju tega med splošno prebivalstvo, v drugih pa opazimo negativnejše dožemanje okuženih oz. obolelih posameznikov. Na podlagi raziskave in pregleda literature smo ugotovili, da so stopnja izobrazbe in predvsem dodatna usposabljanja ključnega pomena za pozitivnejši odnos zaposlenih v zdravstveni negi do pacientov, okuženih s HIV-om ali obolelih z AIDS-om. Z merjenjem znanja o HIV/AIDS-u bi pridobili relevantnejše podatke o vplivu in pomembnosti izobraževanja, s čimer bi posledično pripomogli k doseganju pozitivnejših odnosov do obolelih, kajti okužba s HIV-om in obolevnost z AIDS-om v našem prostoru še vedno ostajata tabu.

Nasprotje interesov/Conflict of interest

Avtorice prispevka izjavljajo, da ni nasprotja interesov./The authors declare that no conflicts of interest exist.

Financiranje/Funding

Raziskava ni bila finančno podprta./The study received no funding.

Etika raziskovanja/Ethical approval

Raziskava je pripravljena v skladu z načeli Helsinško-tokijske deklaracije (World Medical Association, 2013) in v skladu s Kodeksom etike v zdravstveni negi in oskrbi Slovenije (2014)./The study was conducted in accordance with the Helsinki-Tokyo Declaration (World Medical Association, 2013) and the Code of Ethics for Nurses and Nurse Assistants of Slovenia (2014).

Prispevek avtorjev/Author contributions

Avtorice so sodelovale pri idejnem načrtovanju, pisanju metodologije in interpretaciji podatkov. Prve tri avtorice so raziskavo izvedle in opravile statistično analizo podatkov. Zadnja avtorica je opravila kritično revizijo prispevka. Vse avtorice so prebrale in odobrile končni prispevek./The authors were involved in conceptual planning, writing the methodology, and data interpretation. The first three authors conducted the research and performed statistical analysis of the data. The last author conducted a critical review of the paper. All authors read and approved the final paper.

Literatura

- Adebimpe, O. W. (2018). Knowledge and practice of health care workers towards post exposure prophylaxis in the era of low and stable HIV prevalence in Southwestern Nigeria. *Bulletin of Faculty of Pharmacy, Cairo University*, 56(1), 104–108. <https://doi.org/10.1016/j.bfopcu.2018.03.003>
- Bliwise, N. G., Grade, M., Irish, T. M., & Ficarroto, T. J. (1991). Measuring medical and nursing students' attitudes toward AIDS. *Health Psychology*, 10(4), 289–295. <https://doi.org/10.1037/0278-6133.10.4.289> PMID:1915216
- Boakye, S. D., & Mavhandu-Mudzusi, H. A. (2019). Nurses knowledge, attitudes and practices towards patients with HIV and AIDS in Kumasi, Ghana. *International Journal of Africa Nursing Sciences*, 11(2019), 1–7. <https://doi.org/10.1016/j.ijans.2019.05.001>
- Detić, P., 2020. *Stigmatizacija HIV pozitivnih osoba i osoba oboljelih od AIDS-a: završni rad*. Varaždin: Sveučilište Sjever, p. 7.
- Famoroti, O. T., Fernandes, L., & Chima, C. S. (2013). Stigmatization of people living with HIV/AIDS by healthcare workers at a tertiary hospital in KwaZulu-Natal, South Africa: A cross-sectional descriptive study. *BMC Medical Ethics*, 14(Suppl 1), S1–S10. <https://doi.org/10.1186/1472-6939-14-S1-S6> PMID:24564982; PMCID:PMC3878339
- Hassan, M. Z., & Washsheh, A. M. (2011). Knowledge and attitudes of Jordanian nurse towards patients with HIV/AIDS: Findings from a nationwide survey. *Issues in Mental Health Nursing*, 32(12), 774–784. <https://doi.org/10.1186/1472-6939-14-S1-S6> PMID:22077750
- Kodeks etike v zdravstveni negi in oskrbi Slovenije in Kodeks etike za babice Slovenije*. (2014). Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije.
- Kok, G., & Guvenc, G., Kaplan, Z. (2018). Nursing students' knowledge attitudes, and willingness to care toward people with HIV/AIDS. *International Journal of Caring Sciences*, 11(3), 1697–1706.
- Kuklec, V. (2010). Stigmatizacija pacientov z različnimi diagnozami s strani zaposlenih v zdravstveni negi. *Obzornik zdravstvene nege*, 44(3), 195–201.
- Leyva-Moral, J. M., Gómez-Ibáñez, R., San Rafael, S., Guevara-Vásquez, G., & Aguayo-González, M. (2021). Nursing students' satisfaction with narrative photography as a method to develop empathy towards people with HIV: A mixed-design study. *Nurse Education Today*, 96, Article 104646. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2020.104646> PMID:33160157
- Machowska, A., Bamboria, B. L., Bercan, C., & Sharma, M. (2020). Impact of 'HIV-related stigma-reduction workshops' on knowledge and attitude of healthcare providers and students in Central India: A pre-test and post-test intervention study. *BMJ Open*, 10(4), Article e033612. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2019-033612> PMID:32284388; PMCID:PMC7201299
- Makhado, L., & Maselesele, D. M. (2016). Knowledge and psychosocial wellbeing of nurses caring for people living with HIV/AIDS (PLWH). *Health SA Gesondheid*, 21(2016), 1–10. <https://doi.org/10.1016/j.hsag.2015.10.003>
- Mashallahi, A., Rahmani, F., Gholizadeh, L., & Ostadtaghizadeh, A. (2021). Nurses' experience of caring for people living with HIV: A focused ethnography. *International Nursing Review*, 68(3), 318–327. <https://doi.org/10.1111/inr.12667> PMID:33969882
- Mockiene, V., Suominen, T., Välimäki, M., & Razbadauskas, A. (2010). Impact of intervention programs on nurses' knowledge, attitudes, and willingness to take care of patients with human immunodeficiency virus/acquired immunodeficiency syndrome: A descriptive review. *Medicina (Kaunas)*, 46(3), 159–168. <https://doi.org/10.3390/medicina46030022> PMID:20516754

Modula, J. M., & Ramukumba, M. M. (2018). Nurses' implementation of mental health screening among HIV infected guidelines. *International Journal of Africa Nursing Sciences*, 8(2018), 8–13.

<https://doi.org/10.1016/j.ijans.2018.02.001>

Nacionalni inštitut za javno zdravje. (2020). *Okužba s HIV v Sloveniji: Letno poročilo 2019*. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje (p. 1.). Retrieved January 1, 2021 from https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/hiv_letno_porocilo_2018.pdf

Ojong, B. P. (2011). *Nurses' knowledge of the methods of HIV/AIDS transmission and nurses caring for people with HIV/AIDS in Southwest Mississippi: A thesis* (p. 1). Alcorn State University, School of nursing, Mississippi.

<https://doi.org/10.1016/j.ijans.2019.05.001>

Rahman, F. (2020). Factors affecting the implementation of HIV/AIDS prevention programs: A literature review. *Enfermeria Clinica*, 30(56), 321–324.

<https://doi.org/10.1016/j.enfcli.2020.06.072>

Vorasane, S., Jimba, M., Kikuchi, K., Yasuoka, J., Nanishi, K., Durham, J., & Sychareun, V. (2017). An investigation of stigmatizing attitudes towards people living with HIV/AIDS by doctors and nurses in Vientiane, Lao PDR. *BMC Health Services Research*, 17(1), 1–13.

<https://doi.org/10.1186/s12913-017-2068-8>

PMid:28183300; PMCID:PMC5301416

Warren, N., Portillo, C. J., Dawson-Rose, C., Monasterio, E., Fox, C. B., Freeborn, K. ... Stringari-Murray, S.(2018). HIV primary care curriculum improves HIV knowledge, confidence and attitudes. *The Journal for Nurse Practitioners*, 14(6), 113–120.

<https://doi.org/10.1016/j.nurpra.2018.03.008>

World Medical Association. (2013). World Medical Association Declaration of Helsinki: Ethical principles for medical research involving human subjects. *Journal of the American Medical Association*, 310(20), 2191–2194.

<https://doi.org/10.1001/jama.2013.281053>

PMid:24141714

Citirajte kot/Cite as:

Plahuta, A., Skrt, S., Jazbec, J., & Ličen, S. (2023). Odnos in pripravljenost zaposlenih v zdravstveni negi za oskrbo pacientov s HIV/AIDS-om: opisna raziskava. *Obzornik zdravstvene nege*, 57(1), 24–31. <https://doi.org/10.14528/snr.2023.57.1.3111>